

ROLF JACOBSEN

A város metafizikája

Válogatta, fordította és az utószót írta:

Sulyok Vince

Mikes International

Hága, Hollandia

2009.

Kiadó

'Stichting MIKES INTERNATIONAL' alapítvány, Hága, Hollandia.

Számlaszám: Postbank rek.nr. 7528240

Cégbejegyzés: Stichtingenregister: S 41158447 Kamer van Koophandel en Fabrieken Den Haag

Terjesztés

A könyv a következő Internet-címről tölthető le: **http://www.federatio.org/mikes_bibl.html**

Aki az email-levelezési listánkon kíván szerepelni, kérjük küldjön egy emailt a következő címre:

mikes_int@federatio.org

A kiadó nem rendelkezik anyagi forrásokkal. Többek áldozatos munkájából és adományaiból tartja fenn magát. Adományokat szívesen fogadunk.

Cím

A szerkesztőség, illetve a kiadó elérhető a következő címeken:

Email: mikes_int@federatio.org

Levelezési cím: P.O. Box 10249, 2501 HE, Den Haag, Hollandia

Publisher

Foundation 'Stichting MIKES INTERNATIONAL', established in The Hague, Holland.

Account: Postbank rek.nr. 7528240

Registered: Stichtingenregister: S 41158447 Kamer van Koophandel en Fabrieken Den Haag

Distribution

The book can be downloaded from the following Internet-address: **http://www.federatio.org/mikes_bibl.html**

If you wish to subscribe to the email mailing list, please send an email to the following address:

mikes_int@federatio.org

The publisher has no financial sources. It is supported by many in the form of voluntary work and gifts. We kindly appreciate your gifts.

Address

The Editors and the Publisher can be contacted at the following addresses:

Email: mikes_int@federatio.org

Postal address: P.O. Box 10249, 2501 HE, Den Haag, Holland

ISSN 1570-0070

ISBN 90-8501-136-1

NUR 306

© Mikes International 2001-2009, Sulyok Vince 1958-2009, Szerző jogutóda, All Rights Reserved

A KIADÓ ELŐSZAVA

Rolf Jacobsen *‘A város metafizikája’* című, magyar nyelvre átültetett versválogatásával folytatjuk Sulyok Vince — Norvégiában élő magyar költő, műfordító, könyvtáros — életművének elektronikus kiadását. Jelen kötet eredetileg hagyományos könyv formában az Európa Könyvkiadó gondozásában 1978-ban jelent meg Budapesten.

A Bibliotheca Mikes International könyvkiadásunk keretében az alábbi kötetek jelentek meg eddig a Sulyok Vince életművéből:

- ❖ **Sulyok Vince:** Tegnapodban élsz
- ❖ **Jan Erik Vold:** Jégcsapido (Válogatta, norvégból magyarra fordította és az utószót írta: Sulyok Vince)
- ❖ **Sulyok Vince:** Rámdöntött világ
- ❖ **Sulyok Vince:** Céltalan ég alatt
- ❖ **Borisz Leonyidovics Paszternák:** Karácsonyi csillag – kései versek (1945-1960) (Fordította: Gömöri György & Sulyok Vince)
- ❖ **Sulyok Vince:** Fényörvény életünk ~ Szubjektív válogatás 44 év verseiből ~
- ❖ **Sulyok Vince:** Egy ősz örök emléke ~ Saját versek és fordításomban külföldi költők versei, melyek az 1956-os magyar forradalommal kapcsolatosan íródtak ~
- ❖ **Illyés Gyula:** Dikt i utval (Norvégra fordította Knut Ødegård és Sulyok Vince)
- ❖ **Csoóri Sándor & Kányádi Sándor:** Også dette er Europas stemme — To ungarske lyrikere av i dag (Norvégra fordította: Abrahamsen Odd & Sulyok Vince)
- ❖ **Csoóri Sándor:** Mennesker, grener (Norvégra fordította: Abrahamsen Odd & Sulyok Vince)
- ❖ **Sulyok Vince:** Ungarns historie og kultur
- ❖ **Idillország kéklő ege — Huszadik századi dán költők antológiája:** Válogatta, dánból magyarra fordította és utószóval ellátta: Sulyok Vince

Hága (Hollandia), 2009. április 2.

MIKES INTERNATIONAL

PUBLISHER'S PREFACE

Today we continue publishing electronically the œuvre of Vince Sulyok — the Hungarian born poet, literary translator and librarian living in Norway. Present volume entitled '*THE CITY'S METAPHYSICS*', which contains a selection of poems by the Norwegian poet Rolf Jacobsen and translated into Hungarian by Vince Sulyok was initially published in traditional book form by the Európa Könyvkiadó publishing house in Budapest in 1978.

Within the Bibliotheca Mikes International the following volumes by Vince Sulyok were published:

- ❖ **SULYOK, Vince:** YOU LIVE IN YOUR PAST (in Hungarian)
- ❖ **VOLD, Jan Erik:** ICICLE PERIOD (Translated from Norwegian into Hungarian by: SULYOK, Vince)
- ❖ **SULYOK, Vince:** A WORLD KNOCKED OVER ON ME (in Hungarian)
- ❖ **SULYOK, Vince:** UNDER AIMLESS SKY (in Hungarian)
- ❖ **PASTERNAK, Boris Leonidovich:** CHRISTMAS STAR – Late poems (1945-1960) (Translated into Hungarian by GÖMÖRI, György & SULYOK, Vince) (in Hungarian)
- ❖ **SULYOK, Vince:** LIGHT SWIRL LIFE — Subjective Selection from 44 Years' Poems (in Hungarian)
- ❖ **SULYOK, Vince:** AN AUTUMN'S ETERNAL MEMORY (in Hungarian)
- ❖ **ILLYÉS, Gyula:** SELECTED POEMS (Translated from Hungarian into Norwegian by ØDEGÅRD, Knut & SULYOK, Vince)
- ❖ **CSÓÓRI, Sándor & KÁNYÁDI, Sándor:** THIS IS ALSO EUROPE'S VOICE (Translated from Hungarian into Norwegian by ABRAHAMSEN, Odd & SULYOK, Vince)
- ❖ **CSÓÓRI, Sándor:** PEOPLE, BRANCHES (Translated from Hungarian into Norwegian by ABRAHAMSEN, Odd & SULYOK, Vince)
- ❖ **SULYOK, Vince:** HUNGARY'S HISTORY AND CULTURE (in Norwegian)
- ❖ **BLUE SKY OF IDYLL LAND — Anthology of 20th Century Danish Poets:** (Translated from Norwegian into Hungarian by: SULYOK, Vince) (in Hungarian)

The Hague (Holland), April 2, 2009

MIKES INTERNATIONAL

SULYOK VINCE

1932-ben a Győr melletti Ménfőn született, s egri főiskolai hallgatóként vett részt a 1956-os forradalomban, amiért utóbb el kellett hagynia Magyarországot. Rövid kitérőket követően Norvégiában talált második otthonára, ahol újabb diplomát szerzett, majd az Oslo Egyetemi Könyvtárban évtizedeken át volt a közép- és kelet-európai részleg (s benne a bőséges hungarica-gyűjtemény) szakértője és vezetője. 1958-ban Rómában jelent meg verseskönyve (*Rámdöntött világ*), 1961-ben Brüsszelben (*Céltalan ég alatt*). A norvég, a német, az orosz és a magyar irodalom jeles műfordítója: József Attila, Illyés Gyula, Weöres Sándor, Pilinszky János, Csoóri Sándor, Kányádi Sándor verseit épp úgy az ő fordításában ismerhette meg a norvég olvasó, mint Konrád György *Látogatóját*.

Sulyok Vince sok éves munkájának eredményeképp 1995-ben megjelent az *Ungarns Historie og Kultur (Magyarország története és művelődése)* című, 700 oldalas, enciklopédikus mű, mely hiteles és bőséges ismeretet közvetít a magyar kultúráról a skandináv világ számára.

A válogatás az alábbi kötetek alapján készült:

Rolf Jacobsen: Samlede diktt. Oslo, Gyldendal, 1973

Rolf Jacobsen: Pusteøvelse. Oslo, Gyldendal, 1975

ROLF JACOBSEN

(1907 — 1994)

Norvégiában 1933-ban kezdődött a modern költészet: ekkor jelent meg Rolf Jacobsen *Föld és vas* című kötete, amely merőben új hanggal, új témákkal és új érzésvilággal frissítette fel a tizenkilencedik századi formanyelvbe merevedett norvég lírát. Hangja a nagyvárosban élő ember hangja, a gépi civilizáció közepette élő emberé. Lelkes hang eleinte: a rátalálás és a megnevezés örömeivel avatja a költészet részévé az új fogalmakat. A felgyorsult idő izgatja, a nyüzsgés, a sebesség: a kikötők, a vasúti várótermek, a sebtében meghódítható ismeretlen világok. Kezdeti alaptémái végigvonulnak egész költészetén, de az ujjongásba mind fanyarabb felhangok vegyülnek - egészen a csöndes vagy éppenséggel kétségbeesett rezignációig.

Jacobsen másik alapélménye a természet. Kettős kötődése már első kötete címében is jelen van, legjellemzőbben pedig talán azokban a versekben, amelyekben a kettő áthatja egymást: a modern városi élet kellékvilága vetül rá a természet működésére - a földgolyó automata rotációs sajtója nyomja a reggel újságját -, vagy éppen a kültelki szegényvilág sejlik fel a tenger fortyogó mosodájában, ahova „éjjel megjön a sarki fény fehér kötelekkel s kiterget a csillagszélben”. Jacobsen nem csatlakozott semmilyen irodalmi vagy politikai csoportosuláshoz sem, vidéken él visszavonultan, személyét és költészetét azonban osztatlan elismerés övezi.

Tartalomjegyzék

<i>A Kiadó előszava</i>	<i>III</i>
<i>Publisher's preface.....</i>	<i>IV</i>
 <i>EMBEREK ÉS ÁLLATOK.....</i>	 <i>2</i>
<i>LÁPOK.....</i>	<i>3</i>
<i>HOMÁLYOS ÜVEGŰ ABLAK.....</i>	<i>4</i>
<i>JELADÁSOK.....</i>	<i>5</i>
<i>KILENCVEN KILOMÉTER.....</i>	<i>6</i>
<i>UTAZÁS.....</i>	<i>8</i>
<i>A VÁROS METAFIZIKÁJA</i>	<i>9</i>
<i>ÉSZAKI FÉNY.....</i>	<i>10</i>
<i>GUMI.....</i>	<i>12</i>
<i>VALÓSÁG.....</i>	<i>13</i>
<i>NEMSOKÁRA.....</i>	<i>14</i>
<i>PAVANE.....</i>	<i>15</i>
<i>TÁJ FÖLDMARKOLÓ GÉPPEL.....</i>	<i>16</i>
<i>ÖSVÉNY A FÜBEN.....</i>	<i>17</i>
<i>LEVÉL A FÉNYNEK.....</i>	<i>18</i>
<i>JANUÁRBAN.....</i>	<i>19</i>
<i>ÉJSZAKAI ABLAK.....</i>	<i>21</i>
<i>A SZÉL ÍRÁSA.....</i>	<i>23</i>
<i>FÁK NÉMASÁGA.....</i>	<i>24</i>
<i>ÁLLÓKÉP.....</i>	<i>25</i>
<i>ÜVEGKATONÁK.....</i>	<i>26</i>
<i>UTCAI FOTOGRÁFUSOK FIESOLÉBAN.....</i>	<i>27</i>
<i>A TORNÝOK BOLOGNÁBAN.....</i>	<i>28</i>
<i>SŰRŰ HAVAZÁS.....</i>	<i>30</i>
<i>LASSAN.....</i>	<i>31</i>
<i>TENGERI MADARAK.....</i>	<i>32</i>
<i>VASÁRNP A VILLAVÁROSBAN.....</i>	<i>33</i>
<i>UTÁNA CSEND.....</i>	<i>34</i>
<i>A REGGELI LAP.....</i>	<i>35</i>

DEADLINE 23 ÓRA.....	36
NAGYPÉNTEKI ESŐ	37
ALKONYPIR.....	38
HALKAN.....	39
AZ ÉJ SÖTÉTJE	40
GONDOLATOK EZ RÁDIÓTELESZKÓP LEHALLGATÁSAKOR	41
ELHAGYOTT LAKHELY — TOVATÚNT IDŐ	42
ARCOK, ARCJÁTÉKOK.....	43
VERS, AMELY EGY ERDŐ.....	44
METRÓ.....	45
VÁRAKOZÁSI IDŐ.....	46
PSZT!	47
LEGTÖBBNYIRE — —	48
VAN, AKI.....	49
EMBER LÁNYA	50
ÚGY — ÚGY.....	52
A BOLTOK ERDEJÉBEN	53
TÉLI JELEK	54
NYÁR — S ENYHE KÉNSZAG.....	55
AZ UTAK VÉGE	56
GONDOLATAID, S AMIT ELVÉGEZTÉL.....	57
AMIT TUDUNK —	58
KOPOGNAK.....	59
A NYUGATI SZÉL.....	60
MI PEDIG ÉLÜNK	61
JELBESZÉD. KÉPEK A HOMOKBAN	62
DIAGNÓZIS.....	63
TÓ.....	64
ANGELUS	65
KÖRFORGÁS	66
FORUM ROMANUM.....	67
VÉNSÉGES VOLT AZ ÉRKEZŐ ÉJ	68
ÁRNYJÁTÉK.....	69
SKYLAB	70
KERÉKEN GÖRDÜLVE.....	71

ÜVEGHÁZ	72
AUTOBAHN	73
LÉGZÉSI GYAKORLAT.....	74
NÉZD.....	75
MOSODA RT.....	76
AUGUSZTUSBAN A FJORDOK.....	77
 UTÓSZÓ	 78

A város metafizikája

ROLF JACOBSEN

Válogatta, fordította, és az utószót írta:
SULYOK VINCE

EMBEREK ÉS ÁLLATOK

MENNESKER OG DYR

Görnyedt férfiak botladoznak zsíros
ekék után keréknyomok-szabdalta földön
gőzölgő, vörös arccal
s lábhoz ragadt földdarabokkal.

A szántóföldek borzongató
nyirkossága csillogva száll föl,
rátapad az ínyre
s arcodra rakódik
forrón, akár beszélgető
barátod lélegzete.

Ostorát pattogtatva
tereli a nap az ég barmait,
birkáit, lovait, tevéit
ké kellő legelőin át.

A földi nyáj azonban itt hever
fűzfák alatt kérődzve, mint a táj
gondolkodó középpontja,
s legyekről koszorúzottan
lóhere-egekről álmodik.

LÁPOK

MYR

Elszórtan fekszenek a tájban a sárga lápok
akár a pestis foltjai.

Esőtől sápadtszürkén s ködkucsmásan teregetik szét
vékony erdők közt szomorúságuk véghetetlen tengerét.

Rőtén s mohasárgán hevernek a napfényben
s édeskésen gomolygó nagy páranyelvekkel
nyaldossák az eget.

Van, melyet fiatal nyírek koszorúznak, csapat szőke
lányként állnak a fák s hangával
benőtt halmokon fészkelődnek.
Mások égő virágok közé rejtekeznek,
erdőkből kicsaltak közé,
vadrózsa, gólyaorr s fehér
csillagvirágok özönébe.

Átható leheletüket, amely
keserű, mint édes borok szaga, mérföldnyi
messzeségből fölismerem az erdőn,
s elkábul tőle bennem minden gondolat.

HOMÁLYOS ÜVEGŰ ABLAK

EN MATT RUTE

A festett betonfalakra,
a papírok havára,
a szoba írógépeinek viharán át
homályos üvegű ablak ragyog
befelé egy fénylő, fénylő hivatalba.

Nincsen nap ragyogóbb
s nincsen nappal sem kékebb,
mint amit mi sejtünk odabentről az ablak
tompá, fehér árnyjátéka mögött.

Papírok havaznak s havaznak,
távoli mosdók zúgnak.
A hajlott háta fölött
a fakó üvegen át felhők
futását sejtjük.

JELADÁSOK

SIGNALER

A város jeladása nem
autókerekerek surrogása
esőtől áztatott aszfaltokon.
Nem a tejeskocsik
súrlódása járdaszegélyhez
borús reggeleken. Nem száguldó vonat.

Nem a fényreklám
hangtalan lobogása
a kígyózó folyók fölött,
vagy az ívlámpák csillogó
gyöngyszalaga.

Nem lármás, nagy éttermek
pohárcsöngése.
Nem gőzhajók nyers kürtje a kikötőben,
egy hosszú, két rövid ismételt horkanása.
Nem az éjjeli villamos
kába dala utcákon, melyeket nem ismersz.
Nem a szaxofon az ötödik emeleten.

Nem -
a város jeladását,
a város hajszott érverését
éjszaka ismered föl:
azon az éjen,
mikor először
mész magányosan és reménytelenül -
visszhangzó gúnyként nő föl mögüled
akkor az utcakőről:
- saját lépteid koppanása.

KILENCVEN KILOMÉTER

NITTI KILOMETER

Az alkony rőtjén
általrohanni,
új tájba érni,
nappalba futni,
míg heves lánggal
hamuvá izzik
a perc mögötted.

- Útkanyarokban
hörrenve tátog
a motor torka,
míg ölét tárja
a táj elébed
s új városokkal,
nemismertekkel,
tornyokkal, fákkal
jön a szívedbe.

Arányló késsel
metszed az éjjelt,
űzöd halálig
a futó árnyat,
míg fehér mellét
ajkadig nyújtja
végre a hajnal.

- Jég az a gyönyör,
s mint a halál, mély,
s mint a magány, mély.

Jajdul a motor
fekete erdőn.
Merev ujjakkal
fogod a kormányt.
Zihál a szíved:

- Beérlek, hajnal!
Az ég kezéből
téped az órát.

Igen, siess csak
s szorítsd magadhoz
sápadt zsákmányod
szótlan örömmel,

- vörös lángokkal
izzik mögötted
hamuvá álmod - -

UTAZÁS

REISE

Az éjszaka vasúti várótermei
a nyers beton s a vas hűvös
szagával,
a fonnyadt szendvicsek sorával
az üvegpult alatt,
az egymásra halmozott székekkel,
a takarítónők hadával a peronokon
nyirkos hajnalokon
meg tudják vadítani lelkemet.
Utazás idegenbe.
Füst a kupéablakon át, a sínek
mágikus dala. - Párizs, Marseille.
Mikor izzóvá öleli az aszfalt
már a lábam,
mikor a kirakatok csillogó szeme
elveszíti varázsát
s megáll világom s csak mered
rám,
olyankor gyakran állomásokra megyek,
hol az égre fehér füstoszlopok
rajzolnak vidám kérdőjeleket,
vagy ki a kikötőbe,
hol nagy hajók ragyognak s száll
festék- és tengerillatuk.
Ilyen hajók tatján szeretnék ismeretlen
városba lovagolni.

Hallgatni a hajónkhoz loccsanó hullámokat,
amint lassan siklunk a füstön át
ködös tornyok és vénséges hidak felé.

S hallgatni, miként nő az utcalárma,
s a villamosok szokatlan csilingelését.
S érezni a gesztenyefák felénk sodródó illatát
a kikötőben. Gesztenyékét s a kipufogógázokét.

A VÁROS METAFIZIKÁJA

BYENS METAFYSIKK

A szennyvízlevezető rácsok alatt,
a nyirkos kőpincék alatt,
a hársfasor nedves gyökerei
és a parkok fűszőnyege alatt:

Telefonkábelek idegszálai.
Gázcsövek öblös erei.
És szennycsatornák.

Kelet felhőkig érő emberalpeseitő
a nyugati városrész virágos villasoraiig
vasból és rézből verve láthatatlan
láncok kötnek mindannyiunkat össze.

Nem halod a telefondrótok zümmögését.
Nem halod a gázcsövek beteg hörgését lent a mélyben.
Nem halod a szennycsatornában bűzlő
ürülék százmérföldnyi sötét zuhogását.
Dolgoznak lent a város vasból
gyúrt belei.

De te fönna fény aszfaltján táncolsz lángoló
cipőtálpakon, melleden hófehér
selyemmel és új kabátosan a napban.

Fönt állok én a fényben valahol és nézem:
szűz anygalként hogyan lobog a cigaretta
kék lelke gesztenyelomb közt az örök égnek.

ÉSZAKI FÉNY

NORDLYSET

A nappal, amely elszorult torokkal
emelkedik a borzas láthatár fölé,
nem a valódi nappal, hanem
minden halott és elűzött nap összessége,
napoké, melyek egy szívet sem értek el.
A szükség, éhség, a fagy napjai, melyek
most éjjel lopakodnak elő s próbálnak meg
szegényes napként fényleni, fényt szórni
éhező, meghervadt lelkűkből.
Most riadtan emeli föl
erdők százai mögül arcát
s néz szét égő szemmel birodalmak fölött,
melyeket nem szerethetett.
Mozgatja ujjait
s rázza az éj fekete rácsát
s füstölgő napját gyújtogatja folyton,
de az el-elhanyaglik,
lohad, elfújja a hideg.
Távol nyugaton, messze keleten
kísérli meg az áttörést még, de az éj
falai gránitból épültek
és acélból oszlopai.

Bámulod ablaküvegen keresztül,
födetlen fővel az utcára mészh
a sarkon ácsorgók közé:
Lassan hanyatlanak a küszködő karok.
Némán szaggatja szét ruháit
s tüzei őket el a fagy
hidegen szikrázó máglyáin.
Füstje
az erdők fölött föllobog még.

Füstje

lecsap fenyőcsúcsokra, réti kis tanyákra.

Füstje

jégként az égre fagy, sírósan

maszatos lesz tőle a hajnal.

GUMI

GUMMI

Négy órakor egy júniusi fehér reggelen,
mikor az országutak szürkék voltak még és nedvesek,
az erdők véget sosem érő alagútjain át
autó hajtott az út porában,
ott, ahol a szorgos hangya közeledik éppen a túlevéllel
s kezd járkálni föl és alá a „Kelly” nagy K-betűjében,
amely több, mint százhusz kilométernyi szakaszon
préselődött bele az országút porába.
Nehéz a lucfenyőtű.
Egyre-másra visszacsúszik a hangya
lebillenő terhével,
de föltornássza megintcsak magát,
hogyan visszacsússzon újra s újra.
Útban a felhőkberagyogta, nagy Szaharán át.

VALÓSÁG

VIRKELIGHET

A nap, amelyikbe kapaszkodunk.
A boltok, ahol szép ruhát veszünk. Az utazások,
amelyekre indulni készülünk.
Az utcák nyüzsgése. Az alkonyatban
járdára szitáló eső –
mindez álom.
Az éj és az álomtalanság.
A pénzgondok.
A folyton késő boldogság - ez a valóság.

A morajló, nagy gyűlések biztonsága.
A lendület.
A zenekarok üvöltése, a vastag, izgalmas újságok –
az álom ez és az árnyéka.
A szeme annak, aki kér.
A keze annak, aki fázik.
A nagyvárosok éhesen csavargó
tömegeinek dobaja -
ez a valóság.

Az érdekes, hosszúira nyúlt viták. Az érvek
(egyik felől s másik felől).
A papok, a katedrák, a kürtök rivalgása.
A dobok, az ütem, a továbbhajtó sodrás -
az álom.

A gépfegyverek.
A véres, sáros rétek. A sikoly,
mikor egy este kínjaidra ébredsz.
A hadikórházak hava.
A tömegsírok - a valóság.

A pázsit sarjadása.
A szélben lágyan lehajtó fűszálak.
A hullámok dala -
a valóság.

NEMSOKÁRA

SNART

Nemsokára leszek, mint a hegyek,
mint sziklafal, mint éji felhők.
Némán tartja majd vállam
a kopár, ködlő domboldalakat.
Álmom olyan lesz, mint a domboké,
csöndem akár a téli lápé,
s együtt velük csak várok az időre,
csillagképekre, jégvirágra.

PAVANE

PAVANE

Pavane, a különös pávatánc,
melyet infánsnő Izabella táncolt
Kasztíliai don Juan Fernandez úrral
azon az éjen, midőn a halál hozzálépett
– holtápadtan, s érintve már a jégujjaktól,
pávajelmezben, merev és bizarr
léptekkel, szinte holtan – az a tánc,
melyet a spanyol királynő ott táncolt
rémületben s félig már megkövülten,
brokátpompában, kihagyó szívével
is híven az udvari etiketthez –
az a tánc ez, melyet a tenger táncol
a felhőkkel künn, e néma, kövült
játék a páva-felhőkkel, a tenger
brokát-nehéz sodrása a sivár
egek felé, a vizek önemésztő,
halálos tánca tompa zene mellett.

TÁJ FÖLDMARKOLÓ GÉPPEL

LANDSKAP MED GRAVEMASKINER

Fölzabálják erdőimet.

Hat földmarkoló gép jött és fölzabálják erdőimet.

Egek, micsoda teremtmények! Szem
nélküli a fejük, s szemeik hátukon.

Hosszú nyél végén lendül pofájuk
s szájszögletükben pitypang fityeg.

Falnak s okádnak, okádnak s falnak,
mert nincs torkuk se, csupán hatalmas
pofájuk s korduló gyomruk.
Micsoda pokol ez?

Akárcsak gázlómadarak. Túlságosan
okos pelikánok talán?

Szemükre vakok, lánc a lábukon.
Évszázadokra a munkásaink, aszfalttá rágják
a harangvirágokat. Zsíros gázaik felhőjével
fedik be őket s fényszóróik hideg napjával.

Torok-, hangszalag- s panasznélküliek.

ÖSVÉNY A FÜBEN

EN STI I GRESSET

Ösvény a fűben,
oly kopott, mint avított kilincs,
s ezüstoffakó.
A néma tárgyak
hidakként nyúlnak szerte a világban,
kilincs, rég-holtak lábnyoma,
ösvény a fűben,
kúszik valószínűtlenül a nyárban,
hold hídja zöld habok fölött.

LEVÉL A FÉNYNEK

BREV TII LYSET

Szétterítve a földeken a reggel
papírja óriási, kezdődik az új nap
s egy traktor kint is van már és csomós öklével
levelet ír a fénynek, minden egy betűt
hangosan dörögve magának, nagyon fontos,
hogyminden belekerüljön, égzengés, méhek,
füvek közt hangyák húzta selymes, kicsi ösvény,
békességünk is, meg a dolgok miatt érzett nyugtalanságunk.

Nedves, hosszú sorok és lassú kéz,
remeg erősen, de minden kimondva már,
tele az oldal s kiterítve nyíltan,
megcímetlen levél, az ekék levele
a fénynek; olvassa, aki akarja.

JANUÁRBAN

I JANUAR

Ó, mennyi mindent tehetsz januárban,
mikor csak térdedig érnek föl a napok
és folyton csillagokba ütközik a homlokod,
mint vén egyenruhákkal telt padlásba.
Januárban, mikor a világ tele élő hóval,
mely vidáman vakkant rád az ablakban
s engedelmesen fekszik az ajtók elé,
mint barátságos, nagy kutya,
amelyik érdes nyelvével nyálná kezed.

Januárban, mikor
minden zárva s az utakat cement borítja,
melybe kiállhatsz s lábaddal lyukakat nyomhatsz.
De tehetsz mást is. Maradhatsz nyugodtan bent is,
kirámolhatsz egy-egy fiókot
s rátalálhatsz képekre ifjú éveidből,
hogyan eltűzeld - vagy hogyan várj még velük egy kissé.

S könyvet vehetsz kezvedbe, lefújhatod róla a port,
s a lassan visszafelé pergetett lapok
akár a könnyű havazás. A levelek
merev betűikkel megannyi kézfogás
tengerentúlról ide, miközénk,
e hangnélküli tájra, hol
egyforma minden, minden arc lapos,
akár az órák számlapja, fölvonják szemöldöküket,
amikor türelmetlen gondolatod támad.

Januárban mi mást tehetsz,
mikor már minden szót holtta beszéltél
s most köröttes hevernek mint gyűrt újságok,
s minden seb kötszerrel körütekerve
s minden nyom elmosódva,
járálsz s a deszkák nyikorgását hallgatod,
s a kályhamordulást, olyan, akár a csontját vigyázó kutyaé.

- Ülj le. Rakj pasziánszot,
mely sose jön ki, s kérdezd,
tehetsz-e még szívedért többet is.

Sötétebb dohányval kínáld? Létrára mássz
s a kémény roppant füstjét vond föl, mintha zászlót,
a felhők öröme, melyek tépázottan
jönnek egyenesen Karéliából,
hogy új napokat költsenek ki
és kicsi sárga napocskát, hamarosan
meglátod a palánk fölött majd, februárban.

De januárban, most - várjál szívedre.
A csillagok ágyadnál hadd csőrjenek.
Homlok és arc bukkan elő a sarki lényben.
Ólomszín függönyök mögött emeli alacsony lámpáját
párnádnál, hogy megvizsgálhassa,
vonásaid változtak-e.

ÉJSZAKAI ABLAK

NATTVINDU

Az éji ablakon át fönt a jeges magasban
csillag látszik, áll akár sas felhők között,
messze a lét határán, ahol elhal minden kiáltás.
Az én lelkemre vár talán, vagy egy máséra;
az ablak zárva, s mindhiába jönne be
az éj bogara, hogy fényembe kapaszkodjon
mint fuldokló, elpusztul,
szárnya összezúzódik, s holtan hever máris.
Az alkonyi színek tócsája kifakul,
mély és néma az éj, én hallgatom
nyugodt lélegzeted, ahogy álmod hatalmas
termeit járod, ahova nem követhetlek.
A békéjüket vesztett tárgyakat helyükre teszed,
szekrényben, asztalon rakodsz, ráérezek
arcodra ott belül, függöny mögötti homlokodnak
rémült ráncaira és nem ismert szemedre.

Kezed nem ment veled, hever kívül
a takarón, őrködő kis kutyád, éberen félig
s szundítva félig, és egyik fülét
hegyezve gondolataimra.

A harmadik az óra már, az élők mind lakukban,
s tanácskozni a csillagok a földre jönnek
s akár a madarak, mozdulatlan, kemény szemekkel
ülnek most törvényt házaink körül
s ítélik, ami történt, halálra vagy életre,
s megbeszélik a holnap dolgait.

De mint jeges forrásvíz, a te lélegzeted nyugodt,
gondolataid benne hangtalan csörgedeznek
álmodban gyökerek s lapos kövek fölött
hol árnyszerű halak arcukat összedugva
kerek szemekkel alszanak sziklák mögött

vagy a mederben. Tengerig visz ez az út
s páfrány vagyok én benne s hínáros gyökér,
mely párás képeit itt gyűjti össze, hol a sodrás
a vonalakat nem zilálja szét
s hová letéved olykor egy csillag fénye is.
Csillogó csőrű sasként várja ott tekintetemet.

A SZÉL ÍRÁSA

SKRIFT I VINDEN

Van valami, amit elfeledtünk
a szél, a vihar írásából,
hogy mit jelent.
Az eső az ablakhoz csapódik,
a szél fölhajtja és letörli,
a lepke kitarja vörös vitorláját.
Nem emlékszünk rá, hol vagyunk
- itt van pedig a nyelvünk leghegyén,
de az megbénul hirtelen, és minden
mintha fátyol mögé kerülne.
Valami, amit elfeledtünk,
az idő futása, a nyelv,
amelyik régen ismerős volt,
mind néma most.

- Valami, amit elfeledtünk,
az eső s vihar betűit nem értjük többé,
a hó rajzait, mind elvesztek.
A lepke hirtelen kinyitja szárnyát,
akár a lángoló száj, s szavakat súg,
olvashatatlan betűk kőfalak
mögött, ahol valaki sír,
s te mégsem segíthetsz.

FÁK NÉMASÁGA

TAUSHETEN I TRAER

Éjjel, mikor a zenekarok mind hazamennek,
s a dobok is fáradtak már dobolni,
az útmenti fák úgy magaslanak, mint
a csönd kapui, roppant gyertyatartók
a mindenség gótikus katedrálisában.
Mint babákat, az arany szaxofonokat
rózsaszínű selyempárnákra rakják
- autóajtók csukódnak kurta kattanással
s taxik szaladnak tova délnek és keletnek
- a tetejükre kötözött óriástubával
olyanok, mint holmi nagyfülű játékelefánt,
s elmegy a bohóc is haza,
s a kalcium-mosolyú énekes,
s Klarissza sztriptíz-táncosnő is hazamegy, hogy levetkezze
az álom arca előtt kiürült szívét,
lehunyja szemét minden cigarettacsonk,
s az éjszaka táblájáról egy hangtalan
kéz mindent letöröl,
hogyan fölerősödjék a fák nagy némasága.

- - -

És hazatér aludni a világon
minden zöreje,
elfáradnak a színek színesedni,
s elillannak előlünk észrevétlen,
s letörölnek mindent a puha törlőrongyok,
ezüstös, porfinom eső
terül szét a parkok fölött,
valószínűtlen világ, honnan egykor jöttünk,
s melyben minden fa némasága megnő
s előtör.

ÁLLÓKÉP

STUMT BILLEDE

Az utca szennyes rajzán, ahol éppen
teherkocsi farol be egy kapun,
újságpapír hever a járdán tavasz óta,
a szennyvízcsatornában csikkek áznak,
s ürülék díszeleg a házfal mellett –
totyogva, mint vén kacska, megfáradtan,
cókómókjával előtűnik egy öregember.
Lassan vonszolja lábát a nyitott
garázsok mentén tova, a kipufogó-
csövek füstje bűzlik, mint az ammóniák,
s a sarkon átfordul e kép hátoldalára:
lépcsőház rossz szomorúság-szaga,
sötét ágy, gázláng, függöny,
mely lassan nyújt elő kehelynyi fényt
- ecetet és epét emelnek szánkhoz a csillagok.

-

ÜVEGKATONÁK

GLASSOLDATER

Napok óta kemény eső hull, katonákra
emlékeztető, durva kezűekre,
a víz iszapos csíkjaival szemük körül.

Ezer lábon vonul Európa városain át,
mint acélfal, föltűzött szuronyokkal,
hegyes dobokkal és kürtökkel,
sokáig földbe rejtett, kifakult lobogókkal

- jelentése nincs, mert arca sincs,
csak kezei s lábai, kezei s lábai mindörökké,
kapuk langyossága - minden háború átkos,
szánalmas túlélői - mellett el s tova.

Európa esője, langyos, ezeréves,
akár vér az arcban, sár a szemben,
szőlőszemek könnye, pipacs piros szája.

UTCAI FOTOGRÁFUSOK FIESOLÉBAN

GATEFOTOGRAFER I FIÉSOLE

A fotográfusok Fiesolében
hazatérnek az utcákról, ha jön az éj,
s a fotográfusok istene, ki nem Donatellókká teremtette őket,
savas edényeiben sorra előhívja a nappal képeit.
A pompás éjszakát
s a píneák dühödt tüzet a néma völgy fölött
előmossa fekete-fehérben a hold,
fordított napja ennek a negatívnak.
S szórja a csillagokat nátriumkloridként,
hogy előtűnjön így az arcok sápadtsága,
a homlokokon földerüljenek az árnyak
s minden, mi nem örökkönvaló, elmosódjon.

TÅRNENE I BOLOGNA

Minden nap meg kell nézzék a selyem
portörölös nőt a porcelánüzletben,
ahol ezüstvékony a csöppnyi csengők hangja,
s látják a buszsofőröket, kik toronyárnyékuk alá jönnek
s szivarra gyújtanak,
az anyákat, kik falaik közt nyújtják mellüket a kicsiknek,
s a vén házassokat, kik toronysötétjük alatt gyűlölhetik
egymást,

s a nyugtalan lóto-futókat, kik idegesekké válnak falaik közt,
a mészárost, amint a karajt darabolja,
a papokat, kik officiumukat olvassák
örök árnyékában Assinellinek és Garisendának,
e két toronynak, melyek fáradtak már attól,
hogy férfi s nő legyenek, nappal s éjjel, s így mutassák
a mindenség kettős természetét, a kettéosztott
életet, amely egyesülni vágyik,
ahogy nagy erdők fái aratják az estét
és egy távoli roppant csillagot.

SŰRŰ HAVAZÁS

TETT SNEVAER

Sűrű havazás tölti el az utcát reggel,
akár valami fénylő örület
- mintha csak furulyálni akarnánk fél karral, vagy a
közlekedési lámpákat csipkével tölteni el,
de csődöt mond ez is, miként minden kísérlet
arra, hogy világképünket megváltoztassa,
maga válik
olajos sárrá, vizeletté s csurog a szennyvízcsatornába.

Mert mit sem ér a kloroformozott pillangó,
vagy szivaccsal törölni gonosz képet,
mikor a kéz gyöngye és bizonytalan,
és vasból van a kép.

LASSAN

LANGSOMT

A homokbuckák, bronzszerű egek
és roppant földek képe fönnmarad
az idők végezetéig, kőre
emeli föl a szél a kicsi porszemet,
az eső lesodorja róla.

Csillagképek közt ilyen a föld arca,
feledéssel borítva - lassú,
akár a kövek, Isten szándéka velünk,
egy napunk rózsaként jön - mint a tűz a másik.
Minden a maga idején.
Ezer év múlva
egész a fáig ér el a csiga.

Látom, amint vén eső jár az esti táj fölé hajolva
s vékony ujjakkal keres feledt, elszórt
dolgot - szalma közt a csöndet,
félszavakat, nem gondolt gondolatokat,
az elveszettség töredékeit, a rét
s az álom néma útjait,
a kort korral egybefogókat.

Hol lelhetjük meg azt,
mi egybekötné a szétszórtat?
Csillagösvényeket, iránytűk útjait,
lánykezek vonalait, melyek
akár a rózsák közt a szél?
Mert már későre jár,

tenger felé sodorja a folyó már
képeimet, domboldalakat, drága arcot
és házak tükröződő mását. Elrakódik
szó nélkül minden, földünk
nyugton hajlik nappalba, éjbe.
Az erdőn itt még hajnalt zúg a szél, amott már
éjbe mosódik észrevétlen a sziklafal körvonala.

TENGERI MADARAK

SJØFUGL

Tengeri madarakkal jött a reggel,
mint hópelyhekkal, beszakadt ég alatt,
rekedten rikácsolják: Hol vagyunk?
Kegyelem! Kegyelem!

Mintha csak gyors átváltozás után:
- Pelyhes mellek, golyós, hideg szemek,
vörös karvalycsőrök, púderfehér nyakak
összeszűkülve a rikácsolástól:
Hol vagyunk? Kegyelem!

VASÁRNAP A VILLAVÁROSBAN

SÖNDAG I VILLAFORSTADEN

Vasárnap a villavárosban
késő este
mikor a fűnyíró gépek már elnyugodtak
s az altatókat mindenki bevette
s a szemeteskukák újságokkal teltek meg
s a tv-képernyők mind kifordították a szemük fehérjét
s már édeskés a jácint illata
mint a közpénzből fizetett temetések

akkor ér ide órája a kemény késeknek
s órája a sötét sikolynak
- a vadállatinak amelytől mindenütt föltépődnek az
ablakok s az emberek kiözönlenek a házakból.

De nem a Lázárok ideje sírból való föltámasztásra
hanem a sugárhajtásos gépe hogy krétavonást
húzzon mind e fölé kelettől nyugatig:
- elmúlt végre.

UTÁNA CSEND

STILLHETEN EFTERPÅ

Próbálj meg végre készen lenni a
provokációkkal s eladási statisztikákkal,
vasárnapi reggelikkel s égetőkemencékkel,
katonai parádékkal, építészeti pályázatokkal
s a közlekedési lámpák hármassorával.
Menj végig rajtuk s légy kész az ünnepi
előkészületekkel s a piac-elemzéssel,
mert későre jár,
nagyon is késő van már,
légy kész velük s térj utána haza
a csendbe, amely
úgy ér, mint homlokot meleg vér árama,
mint közelgő égzengés,
mint óriás órák verése,
amelybe dobhártyád beleremeg,
mert nincsenek többé szavak,
nincs több szó,
mostantól fogva minden a kövek
s a fák hangján szól.

A csend, amely a fűben lakozik,
a fűszálak tövében
s a kövek kék közei mélyén.

A csend, amely a
lövésekre következik s a madárdalra.
A csend, amely
fátylat borít a holtra
s a lépcsőn vár, amíg mindenki elmegy.
A csend, amely
madárfiókaként ül meg a tenyeredben,
egyetlenegy barátod.

A REGGELI LAP

MORGENAVISEN

A 7.35-ös helyiérdekűn kinyílnak a reggeli lapok
s hirtelen mintha fehér szárnya nőne ettől mindenkinek.
Különös merev arccal így úsznak tova
a kocsi bezárt légterében
- üvegfal mögötti menet,
mintha zártkörű temetésre valamelyik távoli bolygón.

DEADLINE 23 ÓRA

DEADLINE KL. 23

A földgolyó automata rotációs sajtója
naponta nyomja az újságot annak, aki olvasni tudja.
Címe nincsen, s nyilvántartója az örökkévalóság.

A földrészek ólomfigurái már készre öntve várnak,
mint az éj kliséi. A nap orsójáról
csendben csavarodik le a papírszalag.
Percek betűit kopogják szedőgépek,
kattogásuk mint géppuskatűz. Minden belekerül.

Minden belekerül. Nyakkendőd, meg a gyerekkönnyek,
az emésztési zavar s a hulla a bőröndben,
a mulasztásos vétkek, tenhalálod, sőt
a bélyegek színe is.

A villám vakuja lényeges részleteket fényképez.
Ami túl kínos, azt kivágja majd az éj
korrektúrája, de a többi belekerül.

S kész is a reggel újságja. Pördül a földgolyó.
Már jön is elő a hengerek közül nyers
nyomdafesték-illatosán, a szántóföldek,
folyóvidék, lápi köd, napolaj,
kézizzadás és gyárak füstlecsapódása –
benne van minden
a reggel egy példányban nyomott újságjában,
hogy olvashasd, ha akarod.

NAGYPÉNTÉKI ESŐ

LANGFREDAGSREGNET

Esik, esik már este óta,
mint reszketés a levegőn át,
esik, egész a harmadik óráig
jégszürkén a betűkre,
a falakra s a halott
kőpusztaságra,
ahol a szürkésbarna hó
megalvadt vízzé válik lassan
s előtűnik a döglött patkány,
a csikkek, a kettétört fésű,
a három gyufaszál a falnál,
a papírszemét, s vele a zöld
mozijegy is előtűnik,
rejtélyes csillagképet játszik a vizén,
tűtülve szívódik le a lefolyócsőbe
s hangja elvegyül a pacsirtáéval,
melyet kölykök fogtak a bozótosban
s pálcikával kiszúrták a szemét,
mivel tavasz van.

ALKONYPÍR

AFTENRØDEN

Mintha csak minden rendben volna, úgy
tartják föl a hegyek tálaikat
Nappal nővér elé, hogy sebeid kimossa.
Elgondolkozva üríti beléjük fényét
- vér, folyton ez a vérzés,
ez a halál-zavarosodás a fenéken,
mondja Éj nővérnek, amíg lefektet
s ágyad mellett csillagokkal csilingel.

HALKAN

LAVMAELT

Szavak,
csak apró,
kicsi szavak
s oly halkak,
már majdnem hangtalanok,

mint törött szalma,
fénytelen szavak,
alaktalan szavak,
mint fák szavai,
kis fél-szavak,
akár
álmainkban.

Nagy dolgok közt
apró, kicsi szavak,
elrejtethők
a kézfej mögött,
a fülcimpádnál,
apró szavak,
egészen fény nélküliek,
akár kis állatok
a füvek.

AZ ÉJ SÖTÉTJE

NATTEMØRKET

Az éj sötétje sarkokban marad meg,
padlógerendák közt és csukott szekrényekben,
amíg újból elboríthatja a világot.
Fényeinkkel korbácsoljuk az éjt,
ívfények tűzárjával az utcák fölött
s kiűzzük az erdőke, le a fűbe.
De folyton visszatér
s szívünkben, a félelem gerendái közt,
a bizonytalanság fűvében lent
várja az órát, hogy széttárja sötét szárnyát
a Szinusztól le a tenger legmélyéig.

GONDOLATOK EZ RÁDIÓTELESZKÓP LEHALLGATÁSAKOR

TANKER VED AVLYTTING AV ET RADIOTELESKOP

Mikor a rádió a mindenség legtávolabbi
csillagképéből, a Kentaur CO 35 m-ből küldött hangfelvételt,
a kifutófiú akkor lépett be éppen az árukkal a boltból.
- Valami zűr van a készülékével, hallom.

-

Valami zűr a készülékkel. Igen, hiszen halljuk,
amint a mindenség ég odakint, halálnál távolabb
ítéletnapok hideg lángjával, amely
űszők lett még a fény születése előtt.

S mely vénebb, mint a Sagene villamosa, fölfoghatatlan
idők vándorlása ért véget itt ebben a karosszékekben
pümkösd előtt csütörtökön, mikor a helyiérdekű hét
percet késik,
sorok állnak az üzletekben, s recseg itt ez a készülék,
miközben szól hozzánk a csillag, vacogva lökve szavak
töredékeit

a holtak birodalmából ide az élőkébe,
a vezetékek azonban rosszak, s így nem értjük meg
az időt s a helyet, mert történt valami velünk,
s vakon tapogatódzunk most csupán. Ezek
partok, miket sohase láttunk, a sötétség
függönye mögött korszakok talán, dimenziók
itt arcunk előtt, mindent változtatni tudók.

Önmagunk visszhangja talán, sok háborúnk kagylózúgása
vagy emberszívalatti tengerek hullámverése.
- Mi lehet, mit gondolhatunk?

-

Az éjben vitorlák feszül
nek - álmaink,
ismeretlen hajók úsznak tova
szem nem látta kikötőkbe.

ELHAGYOTT LAKHELY — TOVATÚNT IDŐ

FORLATT BOPLASS — SVUNNEN TID

Akik az ösvényt kitaposták, holtak,
a kutat gaz nőtte be, az épületek
álomba roskadtak, mint fáradt gyerekek.
De a rózsafa, amelyet a remény idején ültettek,
áll még szívpirosan a csalános kert közepén
s olvassa verseit varjaknak és rigóknak
s égeti fényeit rozsdának, mohának, molyoknak
júniusnak havában.

ARCOK, ARCJÁTÉKOK

ANSIKTER, MINESPILL

Földi vendégszereplésünk oly sok halott
napja s oly sok szélfútt szavunk, fénytelen és
alaktalan, sötétség által beborított.
Mind, ami volt, lovasok, kocsik oszlopa,
nyíló ablakok, sikolyok, szemlélő tekintet
és a lámpák alatti órák
a halottakkal mind a sírba mennek.
A szorongás csak rövid ideig tart,
legtöbb időnk várakozásra megy rá,
lámpák alatti sikolyok és órák,
s a csalódások, akár a lassú kór,
mely csendben jön s belekapaszkodik
mindenbe, mindenkibe, ahogy ezt
a sok évre visszatekintve látjuk,
nézve az arcok játékába, a lámpákba.

Rövid ideig tart csak a sikoly,
legtöbb időnk mindennapi gondokra megy rá,
s leginkább a várakozásra,
míg az árny lassan nyújtja ki a kezét
az arcok, arcjátékok, lámpák, lovasok,
vendégnapok és sikolyok felé.

VERS, AMELY EGY ERDŐ

ET DIKT SOM ER EN SKOG

- nem nagy erdő,
csak egy egész kicsi,
sőt csak egyetlenegy fa,
sőt csak a szél a fában,
de ítéletnapon
ki írna erről?

Ma fa a fa,
hogy mögéje elbújunk
vagy fölakasszanak rá
s tövénél agyonlőjenek.

Fa, esővel tele, akárha vérrel,
s egy másik fa,
hóval tele.

Fa és még egy fa,
és három fa még. Madár
jött egyszer
s fámat dallal
töltötte be,
majd hó jött.

Fák, fák,
oly sok-sok ezer
- épület-, talp- és támaszfák hada
- le grand armé –
kürtszó tavaszidőn, mely
Vlagyivosztoktól körül a földgolyón
egészen Kirkenaeig hangzik.

Madárdal, téli hó
- sorban a fák alatt
jávorszarvas-nyomok

- akaszthatjuk rájuk magunkat
vagy agyonlőhetnek tövüknél.

METRÓ

METRO

Peronok, peronok mindenütt szerte a földön,
lábak ezrétől tiportak, simára koptatottak,
peronok, peronok még a föld alatt is,
fényszórólámpák nyers és ijesztő sugarában.
Csattogva jönnek-mennek vonatok, én leginkább
mégis cipőtalp-milliók kopogó zaját hallom.

Lépcsőkön föl, lépcsőkön le, egymásnak ezernyi
láb telexével üzennek a peronok a mélyben.
Itt jönnek már, mily sokan vannak, tüzel a lábuk,
kipp-kopp, kopog a Bastille-tól föl az Étoile-ig,
meddig tart ez még, meddig tart, meddig.

Kipp-kopp, az Étoile-tól egész a Bastille-ig kipp-kopp,
tovább tart, semmint gondolhatnánk, mint gondolhatnánk,
kipp-kopp, sose lesz ennek itt vége, ennek itt vége. J
ön talán egyenest a csillagokról, a csillagokról.
Kipp-kopp, kipp-kopp. Adás vége.

VÁRAKOZÁSI IDŐ

VENTETID

Van aki a napon kint állva várakozik mások
benzinkutaknál várnak kávéházakban
jó várni ülhetsz arra gondolva
mi történik akkor ha
nem következik be az
amitől tartasz amit remélsz
ami esetleg közömbösen érint
várakozási idő
a betegágyban a lakáskiutalási listán
vagy a jegyetvenniakarók sorában az aggok
menhelyén noha leginkább
arra várunk ami
sose történik meg vagy ami
éppenséggel mindennap megesik mind-
egy hogy fiú-e vagy lány vagy
a halálra telefonhívásra
és a postásra noha leginkább
arra ami vidámmá tesz
arra a kicsire
amit a kezedben eldugva tartasz
arra az icipicire
amit óvatosan
elrejtve tartasz
egyik kezedben.

PSZT!

HYSS — —

Psz! mondja a tenger.

Psz! mondja a hullámocska a parton - pszt!

ne olyan vadul, ne

olyan büszkén, ne

olyan figyelmet fölkeltőn!

Psz!

mondják a tarajló hullámok, melyek

a zátonyok s a part hullámtörése

körül sereglenek. Pszt!

mondják az embereknek,

ez a *mi* földünk,

a *mi* örökkévalóságunk.

LEGTÖBBNYIRE — —

MEST — —

Legtöbbnyire kavicsos utak legtöbbnyire
makadám és aszfalt legtöbbnyire
lapos járdák és tükröző kirakatüvegek
közlekedési sávok és lámpák és gyalogátkelőhelyek.
Legtöbbnyire íróasztali lámpák és dossziék sűrűn teleirt
vékony papír és az írógép csengetése.
Legtöbbnyire parázsló cigaretták s halk szavak
egy kapualjban
s apró visszhangok autók közt tovaveszők.
Legtöbbnyire arcok mögötti távolságok – visszatartott
szavak. Közömbösség
- - - legtöbbnyire - - -

-

VAN, AKI

NOEN

Van, aki
kilép életünkől, van, aki
betér életünkbe
s kéretlenül is leül,
van, aki
közömbösen megy el melletted, van, aki
rózsával ajándékozik meg,
új autót vesz,
van, aki
közel áll hozzád, van, akit
már elfeledtél,
van, aki, van, aki
te magad vagy,
van, akit
soha meg se láttál, van, aki
spárgát eszik, van, aki
gyerek még,
van, aki tetőre mászik,
asztalnál ül,
függőágyban fekszik, vörös ernyővel
járkál,
van, aki rád néz,
van, aki sose vett észre, van, aki
kézen fogna, van, aki
meghalt ma éjjel,
van, aki más, van, aki te vagy,
van, aki nincs,
van, aki van.

EMBER LÁNYA

MENNESKEPIKE

Ember lánya, hallom óvatos
lábujjad padlómon, továbbra is
zavartalanul-szabályosan
lélegzel s naponta
négyyszer leszel éhes és csupa
jóindulatból meghúzkod a hajamat, tebenned is
valaki más lakik, terád is
kórházi termék várnak s a halál, de
kékre fested mégis a falakat
s figyelmesen hallgatsz mások szavára.

Szabályos lélegzeted éjjel,
midőn nevetés után elpihensz,
megnyugtat engem. Álmodj madarokról,
álmodj magadnak kicsi gyermeket, aki
ujjad hegyébe beleharap
még egyszer. Asszony, a világon
több dolog is van még, korok, galaktikák
jeges fénye és gázok mágikus felhői
gondolatunk határain kívül, átalakulva
fűvé és fává és
melleiddé,
részei egy csillag fényének, a mi csillagunkénak,
mely kicsi ugyan, de ahol jó lélegzeni,
noha a nemzedékek ideje túl rövid ahhoz,
hogy a mélyebb megértést megteremtse bennünk
- mindannyiszor
előlről kell mindent elkezdeni. Ezért hát
ez a szünni nem akaró nyugtalanság.
Nem jut nekünk elég,
az indítóokok
túl csekélyek, és talán a jegy ára
is túl alacsony.

Aludj most,
az új reggelben hamarosan előtörnek
a halál fölé az élet fényei.
Egy centiméternyit lejjebb már végtelen.
Sokan pénzt remélve járkálnak,
új megoldások
felbukkanását várják,
de tenálad,
aki békésen elaludtál a filmszalag fölött,
sorokba rendeződnek most a felhők,
mint napjaid fehér tányéropolcai
s a hangtalan táj fölé nyugodtan odagyűlnek
piros szájjal s álomtól óriásin.

ÚGY — ÚGY

SÁSA

Egy lépést oldalt úgy-úgy
egy picike kis lépést oldalt jól van
s most villanyt oltunk magunk után úgy ni no jól van
s egy lépést még csupán egy picike
lépést még fogd meg a kezem
s most átvágunk a túloldali kapuhoz
egy pad áll odabent
itt megpihenhetsz és csak semmi
aggodalom többé - jól fog
most már minden menni csak ne félj
nem jár erre senki
csak madarak csak kicsi gyerekek
csak fák vannak erre.

A BOLTOK ERDEJÉBEN

I BUTIKKENES SKOGER

Kakukk, mondja a pénztárgép kakukkja.
Kellemes a tavasz a boltok erdejében,
kreton, bőrök, bogyók, szappanok illatoznak,
madárdal szól magnóról 9 és 16 között
s disznókat s szőrmés vadakat vágnak le szakadatlanul.
Selyemből egész tónyi itt, csodáljad
benne magad! Nevess mindenre!

Nincs több paradicsom, mint itt ez az utcákra nyíló,
üvegfalak mögötti s oly mesebeli strand,
s erdő sincs több, hol oly vidáman vándorolhatsz
télben vagy nyárban a mohán, a perc rövid
ezen a földön itt (kakukk),
amely egy csillag és (kakukk)
amely éppen most a miénk.

TÉLI JELEK

VINTERTEGN

Acsarkodik a fagy, robbantaná szét az úttesteket.
Formalin ölte meg a nyárfák lombját.
A völgyek fölé lassan kúsznak ki a gleccserek,
elnehezülve, kifulladás - egy méternyi évezredenként.
Fáradtságtól rnegcsúnyult felhők melengetik ujjukat
a sötét vörös napnál. Fáikat kiürítették
s elszálltak tehetetlenül a madarak.
Befelé fordul szádban a nyelv.
A gondolat bezárja ajtaját.

NYÁR — S ENYHE KÉNSZAG

SOMMER — OG EN SVAK LUKT AV SVOVEL (POSILLIPO)

A fecskék sötét fonalakkal fércelik
a felhőkhöz az új nyarat.
A darazsak további benzinért és olajért repülnek.
A lepkék olyan napsugarat keresnek,
amelyik gitározni tud.
Tengerbe hullt a hold.
A vulkánból barnára perzselt fa hajt ki - pálma.
A paradicsom leégett, de mi kölcsönkaptunk
néhány nyarat darazsakkal meg
rozsdavörös lepkékkel a szemünkben.

AZ UTAK VÉGE

VEIS ENDE

Végükhöz értek az utak, íme,
nem futnak tovább, visszafordulnak
amott a mezőn.

Tovább jutnia hát lehetetlen, csak ha
a holdra akarna, vagy a bolygókra. Álljon
meg időben s váljon darázsészekké, tehéncsapássá,
vulkáni kürtővé, erdei kőhalommá
- mindegy. Akármivé.

Mondtam már, tovább nem jut,
csak akkor, ha lófarrá válik a motor,
ha fenyőággá a kezével
renyhén markolt váltókar
- ez meg itt mi az ördög?

GONDOLATAID, S AMIT ELVÉGEZTÉL

DINE TANKER, DET DU GJORDE

Gondolataid, s amit elvégeztél
nem múlnak el,
de reményeid
meghalnak, örömed,
szükségleted
meghal, követeléseid, vágyaid
meghalnak, de nem az,
amit elvégeztél,
amit elvégeztél,
mindennek ellenére végbe tudtál
vinni, az az arcpirítóan
kevés,
az él,
többet kellett volna,
az él,
míg az,
amire vágysz,
az meghal, reményeid meghalnak
sietve mind, de
amit gondoltál, mit
gondoltál? élni fog, s mit
végeztél el te?
az ördögbe is, hát
mit végeztél el te
-te?

AMIT TUDUNK —

DET VI VET — —

Voltak a holdon már, de a legtöbb dologról
nem tudunk még, a legtöbb
dolog felfedezetlen,
nem érthető, sőt el sem
képzeltető

- a legtöbb dolog
néma ma is, amit tudunk,
csak egy veréb, amit tudunk,
ajtón egy résnyi hasadék,
egy hirtelen
esőcsepp csak a szemben.

KOPOGNAK

DET BANKER

Kipp-kopp jönnének be hozzád kopognak
keményen ajtón ablakon kopognak
rémülten ijedten kopognak
a csontodig mellkasodig hatóan
egész a szívverésedig kopognak
az utcán az ég és a föld alatt
hajócsavarok dugattyúk vonat-
sínek egész a torkodig le
falakon hatolnak be
ablakokon ajtókon át páni
rémülettel kopog be
a magány kopog be
a félelem kopog be az éhség és a szomjúság
kopognak éjjel s nappal szüntelen
dobhártyádon homlokodon szívverésedben
kopognak mind kopognak
- bírsz még lélegzeni?

A NYUGATI SZÉL

VESTENVINDEN

Fütyörészik

a nyugati szel az árbocok közt, tudni akar,
beszélni akar, változni akar.

A Dél Keresztje

lángoló ékszer, néma jelkép.

Eső veri

lázasan az üveget, ember,
hát nem érted?

Az elnyomottak, elbátortalanodottak

a világ mellékutcaiban élnek. Mind magukban
hordják szavaikat. Szólni nem tudnak.

Akik hajlékot keresnek, akik

házukat éppen égni látják, szólni nem tudnak.

Akiket megvet a világ, a kilököttek,

a megfertőzöttek szólni nem tudnak.

Az éhezők, a szomjazók,

a szemétdombon kotorászók, az utcákon összerogyók,
akiknek vér gyűl a szájába őserdei ösvényeken,
szólni nem tudnak.

De te tudsz.

MI PEDIG ÉLÜNK

MEN VI LEVER

Mi pedig
szupermarketok által élünk, lökhajtásos
repülőgépek kondenzcsíkjai alatt
május arányló hónapjában,
s füsttől fátyolozott nagyvárosokban élünk,
s élünk karburátorok hörgése és autójátók
csapkodásai közepette.
Az arany század
tv-estjei által élünk,
aszfalton, képes hetilapokból és benzinkutaknál.
Élünk csak a statisztikákban
s a nyilvántartási számokban választási évben.
Élünk virággal ablakunkban,
mindennek ellenére élünk
hidrogénbombák, nukleáris és kémiai
pusztítószeres fenyegetése közepette,
álmatlanul élünk
egymás mellett az éhezőkkel, kik
milliószámra halnak-hullnak, fáradtsággal
gondolatunkban élünk, egyre
élünk, mágikus
megmagyarázhatatlansággal élünk
élünk egy csillagon.

JELBESZÉD. KÉPEK A HOMOKBAN

TEGNSPROG. BILLEDER I SAND

Sokfajta a nyelv. Elhiszed,
amit a halál mond? Hiszel a szélnek?
Háztól házig szalad
s mindenkiről mindent tudni akar.
Minden beszél, de célját
nem minden éri el. Ajkat és ujjat mozdít,
képeket rajzol a homokba.
Minket mondj ki! Csak egy szót.
Ha kicsikét is csak. De az
igazán szó legyen.
Valakinek ismernie kell a rejtjeleket,
kopogásokat, kiáltásokat
s azok visszhangját. De siess!
Sokan halottak már. Por
a legtöbb máris. Elmúlt.

DIAGNÓZIS

DIAGNOSE

Vannak korok, mik folyton-folyton visszatérnek,
akár erőszakos látogatók,
s korok, mik többé sose mutatkoznak,
gyors oldalpillantású, előkelő vendégek
- nem ez volt, amit vártunk.

Rejtektúton is jöhetnek korok, miközben
te a korábbtól széttört étkezészetet
rámolod el, s el is maradhatnak egészen,
míg hirtelen a kórház nem telefonál:
- jöjjön s szállítsa innen el.

- - -

A vénember világot,
a párnákkal megtámogatott
tűzvörös arcút, öreges panaszaival.
Mit gondol, nővér? Korral járó szklerózis,
az aszfalt-elmeszesedés egyre gyorsabb ütemben terjed
- magasházak és szupermarketok, négy pályás
utak betonsivataga már mindenütt.
Szívzavar, léghiány, vérnyomás változás.

Nővér, injekciót talán? De csupán a fájdalmak ellen
- illúzió, fix idea? Intravénását.
S csupán féladagnyit. Köszönöm, nővér,
ennyi volt mára az egész.

TÓ

FERSKVANN

A tó arra jó
hogy dombokat rakjunk bele
hegynyерget cs kék erdőt
s hogy csurig tömjük sárga
nyári felhőkkel
s lábunkat belemossuk
vagy kis hajón pőfőgjünk át fölőtte lassan
s szórjuk talán meg apró záporokkal
mint porcukorral s akkor
jöhet is már az alkonyi nap és nagy
kanalát megmerítheti bele
- nyam. De túl édes is talán már.

ANGELUS

ANGELUS

Csodák, amik megismétlődnek,
többé nem is csodák már,
közömbössé válnak, akár arcok az autóbuszon,
vagy mint a csillagfény fagyos folyója,
mely házad fölött áramlik az éjben,
akár halott vagy, akár mással vagy elfoglalva.
Mit tudsz minderről? Az a távoli,
amit odafönt látsz, az állandóan foszforeszkáló,
a világ spermája talán, Isten ondója, a kiömlő,
a föld pedig, amelyen állsz, a sejt,
a kiválasztott, az egyetlen,
magzatburokkal és szülési fájdalmakkal.
„...mert rátekintett szolgálója kicsinységére;
íme mostantól boldognak hirdet engem minden nemzedék.”

De meghalunk hamarosan, legyen hát minden a miénk,
autó, feleség, fűnyíró, s ne tévedezzünk
fura gondolatokkal. Kinek-kinek a magáét.
Noha olykor azért eltűnődhetünk azon,
hogyan végül is hát mi megy végbe itt.
Hogy miben higgyünk hát. Régi történetekben,
vagy újakban? Ezeréves birodalmakban?
Mit mondanak a csillagok?
Legjobb nem fönnakadni semmin. Történhet hamar bármi.
Azon legyünk, mindent vigyünk magunkkal,
miként a tolvaj mondja,
mikor véletlenül üresen áll a ház,
s csupán egy vénséges nap
s egy vakonszületett hold őrködik.

KÖRFORGÁS

KRETSLØP

Körforgásként amely épp oly hatalmas
akár esőké felhőké tengereké
beleáramlik a szavak írógépkattogásos jégverése
s könnyű nyári esője a kéziratokba pamf-
letekbe hólabdalevezésekbe s azok másolataiba
az állami okiratokba riportokba amíg ismét fölszívják őket
az ideghártyák látóidegek
agyközpontok felhőkötegei
amíg megint leáramlanak újabb
ujjhegyekbe írógépbillentyűkbe (diktálni fogok)
új jégverésekké ciklonokká és
forgószelekké a világ fölé
jégtűkké fagynak báránfelhőkké és tornádókká
vagy nyárias ezüstfehér esőkké olvadoznak az
egy ujjal végzett leütés nyomán a
nyelvvel a száj sarokban, szomjazó humusszá
klorofilltól dús levélzetté vagy könyvtárak
alkonyárnyú komoly áramlataivá - az
Örökkévalóság tengereként.

FORUM ROMANUM

FORUM ROMANUM

A szél fölött
nincsen hatalmunk.
E nagy kövek
hajdani jogtalanság
vagy jog csontmaradványai,
rendszereké tehát, amelyeket
fekete hollók kopasztottak
tisztára: az idő hollói.
Félisten arca mosolyog,
mivelhogy kőből
van és vak.
A fal - hatalom,
de mi egyéb - mondja az Isten -
tarthatná együtt az embereket,
mikor mindnyájan éhezünk
és hamarosan itt az éj.

VÉNSÉGES VOLT AZ ÉRKEZŐ ÉJ

DET VAR EN GAMMEL NATT

Vénséges volt az érkező éj.
Régtől ismert és megfáradt. Tudott
mindenről, falakról, háztetőkről,
gondolatokról, s hogy hova tűntek.
Lecsavarta a madarakat,
az estét elküldte haza,
maga leült kint, s kötőtűi
villogva kezdtek járni - őszre
el kell készülni a nagy szürke esővel.

ÁRNYJÁTÉK

SPILL MED SKYGGER (SAN SEPULCRO)

Ne félj a sötétől.
A nap nem éri el
a föld hátoldalát. Felén
mindig éjjel van.
Bensőd sötétje a föld sötétje,
az élet vizének
kútja. Hajíts bele követ
s tükre nevetve széthasad.

A fényhez van láncolva az árnyék,
a napsugársávhoz tapadva jár
fölfelé, lefele, oldalt, s mint a régi
táblajátékban futó s gyalog
fenyeget huszárt és kiüt bátyát,
fehéret lecserél feketével, ahogy a nap
változik lassan. Sötét szőnyeg
terül a járdaszegélyekre,
hollófekete lobogók
hullnak le a falakról. Jégkék
ruhás lány megy be az árnyékba
s fekete ruhás öregasszony
lép elő a napfénybe. Így van ez.
A nap mint a tűz. De te ne fordulj el
az árnyéktól, amely arcodra ráhull.
Maradj most csendes.
Mozdulatlan.
Így vagy a legszebb.

SKYLAB

SKYLAB

Addig jutottunk, gondolta az űrhajós,
amikor harmadik hete úszott már körbe kabinjában
s véletlenül szemén rúgott egy istent
- addig jutottunk hát,
hogy fent és lent közt nincs többé különbség,
se észak és dél közt, se könnyű és nehéz közt.
Honnan tudjuk meg akkor, mi az igazság?

Addig jutottunk hát már,
hogy zárt térben súlytalanul
száguldunk körbe napkelték nyomában
s epedve vágyódunk egy zöld fűszál után
s hogy markolhassunk valamit, mi ellenáll. Követ emeljünk.

Egy éjjel úgy látta, a Föld kerek szem,
s gyermekszem komolyságával tekint rá,
amikor az éjszaka közepén kinyílik.

KERÉKEN GÖRDÜLVE

RULLE RUNDT —

A gépesített városban
ahol mindenki keréken gördülve jár
hogy minél hamarabb lehessen boldog
s pénzt kap annyit hogy mindent megvehet
ott senki sem ismeri többé egymást
mert nincsen idejük
mivel keréken gördülnek folyton körül
s érdekes dolgokat vásárolnak
hogy minél hamarább legyenek boldogok
s a gyerek is ezért maga vigyáz magára
az öreg pedig lefekszik és meghal
mert senkinek sincs többé ideje és jó szava
mert feledni kell s boldognak lenni gyorsan
amíg még pirosán és zölden villognak a lámpák
keréken gördül mindenki körül
gördül körül
s körül és körül -
stb. stb. - -

ÜVEGHÁZ

HUS AV GLASS

Lebontáskor nyögdécselnek az öreg házak.
Reccs, mondják, amint a fal leomlik.
Zutty, mondják, mikor a mosogató a pincébe szakad
s lyukaikból szertepattognak a szögek
a réműlettől libabőrösen.
Ropp, mondják, mikor ajtóikat letépik,
ripsz-ropsz, mondják, mikor reped a szobapadló.

Az esőcseppek pedig bejutnak így oda, ahol az ágy
s párna volt, ahol a szavak elhangzottak,
hideg eső öblíti ki a gonosz szavakat,
az idegfeszültséget s a szívverést, melyek
hártyaként, üvegházként maradtak vissza a légtérben.

Egyszerű ez nagyon a kiöregedett házakkal,
nincsenek bejegyezve sehova,
összehajtogathatok, akár az újság, olyanok,
mint a fuvalat, mint a csók, melyet már mindketten
feledtek,
mint a tegnapi gondok.

AUTOBAHN

AUTOBAHN

Az aszfaltszalag fekete bőrkorbácsa végigsüvölt a meztelen
tájon,
amelyen erdők sovány frontjai nyomulnak előre
- s eltűnnek mind hátul a messzeségben.

-

Távolságok zuhognak a szélvédő üvegen. Fehér felhők
nyújtják karjukat, intenek
- s eltűnnek mind hátul a messzeségben.

Székesegyházak s templomok tornya bukkan elő távol,
akár hajdani szögesdrótkerítés-maradványok
- s eltűnnek mind hátul a messzeségben.

Mintha égbe futnának az utak. Pedig
a nyár és ősz, tél és tavasz
- eltűnnek mind hátul a messzeségben.

Menekvés minden útrakelés. Mi elől futsz te?
Reményeid, nyugtalanságod
- s eltűnnek mind hátul a messzeségben.

Hirtelen jön meg az éj, s a világ sok gyönyörűsége s te
magad is
- eltűntök mind hátul a messzeségben.

-

LÉGZÉSI GYAKORLAT

PUSTEØVELSE

Ha elég messzire kijutsz,
napunkat kihamvadó máglya apró
szikrájának látod csupán,
ha elég messzire kijutsz.

Ha elég messzire kijutsz,
látni fogod, Naprendszerünk hatalmas
kereke miként fordul körbe, fut tova az éj sötétlő útjain,
ha elég messzire kijutsz.

Ha elég messzire kijutsz,
látni fogod magát a Mindenséget, a fényévek
milliárdjában összegyűlt megmérhetetlen
időt, mint pici villanást, éppoly magányost,
éppoly távolit, mint csillagot nyári éjben,
ha elég messzire kijutsz.

De bármily messze jutnál is ki, barátom,
még mindig csak a kezdeténél tartanál.

Az útnak önmagához.

NÉZD –

SE –

Lapoz a hold az éj könyvében.

Tóra lel, melyre nincsen nyomva semmi.

Vonalat rajzol rá. Mindössze

ennyire képes.

S elég is ennyi.

Vastag vonalat húz. Egyenesen feléd.

- Nézd!

MOSODA RT.

A/S VASK & TØRK

A tenger mosónapja van.
Dörzsölnek és súrolnak minden szirten.
Sziklák alatt nagy kondérokban
az egyformaság országa szegény népének
nyűtt, szürke göncei rotyognak.
Fehéren csapódik a hab és száll a füst.
Fortyog alaposan a tenger
itt a Kinnarodden alatt.

Éjjel megjön a sarki fény fehér
kötelekkel s kitereget
a csillagszélben.
Kék-fehéren és tisztán, noha gyéren
ingek és alsószoknyák
- mintha lennének angyalok fehéreneműi.

Kicsit talán keménykezű mosás.
Túlontúl sok szódával
és túlontúl keserű lúggal.

AUGUSZTUSBAN A FJORDOK

FJORDENE I AUGUST

Augusztus végén, lecsendesedve,
betér a nagytenger, hogy pihenjen kicsit
a Bringa, Beitel s Brattabroti alatt, fáradtan attól,
hogy folyton tenger legyen, viharzó, hullámdörgető.
Ajtót ajtóra tár óvatosan
teremről teremre haladva,
amíg végül egy partszakaszra lel,
terméskő-lejtőre, zuhatag-hangra végül
s lehever, csodálkozva mindazon,
mit meglátni s megértenie
soha nem adatott még meg. A tenger,
a viharokból érkező és a halált
és az örök nyugalanságot ismerő,
kis kavicsot talál a parton,
kinyújtja ujját s görgetni kezdi máris
körbe és körbe. Tükörképek
váltják már sorra egymást. Nappal
váltja az éjt. Hegyoldalak,
lejtők és fák,
gyümölcstől elnehezdedtek.
Homlok homloknak, kar iránt kar.
Augusztus végén. Zöld, itt-ott arany. S vörös,
akár az alvó arca.

UTÓSZÓ

Rolf Jacobsen 1907-ben született az akkor még Krisztiániának nevezett norvég fővárosban, hatéves korától azonban Solørben nevelkedett, Középkelet-Norvégia egyik erdőségeken-hegyekben gazdag, szép vidékén, s Oslóba csak egyetemistaként - bölcsészként - tért vissza. A nagyváros ennek ellenére egyik döntő élményköre maradt, és a vidék, a természet hatásával együtt egyfajta kettősség, kettős kötődés forrása lett számára, amely jól kifejezésre jut első kötetének már a címében is (*Föld és vas*), és végigvonul egész további költészetén.

Jacobsen aránylag ritkán megszólaló, kevés szavú költő: 1933-as debütálása óta máig mindössze tíz versgyűjteménnyel jelentkezett. A második és harmadik kötetének megjelenési dátumai (1935 és 1951) között eltelt feltűnően hosszú időt, tizenhat évet, egyenesen költői elhallgatásként tartották számon, holott csupán út- és hangkeresés volt, ahogyan a költő egy nemrégiben adott nyilatkozatában elmondotta.

Jacobsen azonban, kötetének viszonylag gyér száma ellenére is, igen jelentős pozíciót vívott ki magának - éspedig nem csupán a modern norvég költészetben, amely benne látja talán legfontosabb huszadik századi megújítóját; Poul Borum, a jeles dán költő és esztéta, Jacobsen költészetét egyenesen a mai európai irodalom egyik legizgalmasabb oeuvre-jeként említi *Poetisk modernisme* (Koppenhága, 1966) című könyvében. Hasonlóképpen nagyra értékeli őt Hans Magnus Enzensberger, az ismert nyugatnémet radikális író is: 1960-ban Frankfurt am Mainban kiadott nagy *Museum der modernen Poesie* című antológiájában ugyanis Rolf Jacobsen nemcsak hogy egyedül képviseli a norvég lírát, de Enzensberger még külön le is szögezi, hogy „Jacobsen (...) az egyetlen modern költő, akit a norvég irodalom 1940 előtt felmutatott”. De elismeréssel ír róla Robert Bly, a kiváló amerikai lírikus is: „Rolf Jacobsen a »legmodernebb« norvég költők egyike, s a legéletteljesebbek és legeredetibbek egyike Európában.” (*The Sixties*, 1968.) Ennek ellenére, s noha Jacobsen versei már mintegy tucatnyi nyelven (köztük angolul, franciául, németül és oroszul is) megjelentek, Jacobsen mégis aránylag (vagy inkább: aránytalanul!) ismeretlen a külföldi irodalmi köztudatban, osztozván ebben is a kis nyelvek lírikusainak általunk, magyarok által is olyannyira jól ismert közös sorsában.

Már említett első kötete, a *Föld és vas* (Jord og jern, 1933) teljes joggal sorolódik a legjelentősebb norvég versgyűjtemények közé. Vele a modern kor és a gépi civilizáció, századunk emberének világa lépett be meglepően egyéni, letisztult nyelvi és formai kifejezőeszközökkel a norvég lírába. Mestereiül Mallarmét, Whitmant, a svéd Artur Lundkvist-t, a dán Johannes V. Jensent szokás emlegetni; kétségtelenül tanult tőlük, költészete azonban teljesen egyedi és egyéni képződmény, sajátos és eredeti már legelső jelentkezésétől, noha kötetről kötetre változó-fejlődő is. A *Föld és vas* egyik-másik verse - bizonyításul hadd idézzem csak az *Emberek és állatok* öt zárósort - akár Illyés Gyula *Nehéz föld-jében* is állhatott volna, jeleként talán annak, hogy mennyire közös szellemi égtájak felé tájékozódott ez az egyébként olyannyira különböző, földrajzilag-tájjal-lelkileg olyannyira különbözőképpen meghatározott két nagy költő:

A földi nyáj azonban itt hever fűzfák alatt kérődzve, mint a táj gondolkodó középpontja, s legyekről koszorúzottan lóhere-egyekről álmodik.

Ezek az Illyésével rokonítható versek Jacobsen mély táj- és természetélményében gyökereznek, s a *Föld és vas* első részét (föld!) teszik ki. A tizenkilencedik századból áthagyományozott formanyelvbe, modorba és - részben - tematikába fulladt korabeli norvég költészetben forradalomnak számított már ez is: a lírai kifejező eszközök, a forma és a nyelv megújításának. Még inkább azonban a kötet második fele, a *vas* versei: velük a huszadik század technikai civilizációja, a gépek, az acél és a beton világa nyomult be a norvég irodalomba. A fiatal Jacobsen lelkesedéssel, elragadtatással szemléli korát, s teszi a látott valóságot költészetének integrált részévé. Magatartása homlokegyenest ellenkezője a kortársi költők legtöbbszörének, akik általában leplezetlen idegenkedéssel, sőt ellenségeskedéssel néznek az ipari, majd a technikai forradalom új jeleire, jelenségeire és következményeire: ő egyenesen költői érdeklődésének középpontjába vonja a modern nagyvárost, az aszfaltot, a fénylő-csillogó reklámokat, az újfajta árukkal tömött, csábító kirakatokat, az utcák-járdák forgalmát, emberáradatát (1935-ben megjelent második kötetének már a címe is *Vrimmel*, amit magyarul legmegközelítőbben a *tolongás, nyüzsgés* szóval lehetne visszaadni), a gépkocsikat, villamosokat, vonatokat, hajókat, kikötőket, amelyek mind tipikus és számtalanszor felhasznált motívumaivá válnak fejlődésének ebben az első szakaszában. Jacobsennek ekkor még a mindent átható optimizmus a legfőbb jellemzője, s a regisztrált valóságot általában még nem minősíti sem jónak, sem rossznak, hanem ítélet

nélkül vesz tudomást róla és írja le, azaz mintegy asszimilálja a maga és költészete számára. Képei, kifejezései, szavai sokszor már-már sokkhatást keltően merészek és szokatlanok: jelentősen kitágítja a költészetet azzal, hogy olyan szavakat vesz fel verseibe, s olyan tárgyakat, jelenségeket, állapotokat ábrázol, amelyek korábban tabunak számítottak a norvég lírában. Jobbára még magát a természetet is az emberi tevékenység és termelés összefüggéseiben vizsgálja és rögzíti.

Mi sem természetesebb tehát, mint hogy a cédulázók-osztályozók-skatulyázók csapata jelentkezése nyomán azonnal rásütötte leegyszerűsítő bélyegét: Rolf Jacobsen a modern technikai civilizáció, a gépi kor lelkes énekese - s hangoztatta ezt az ítéletét, immár teljesen alaptalanul, a későbbi kötetek szemléletváltozása után is.

Jacobsen ugyanis elég gyorsan kezdte meglátni a nagyarányú technikai fejlődéssel egyidejűleg - annak következtében - mutatkozó káros jelenségeket is, a kép árnyoldalát. A *Homályos üvegű ablak* például az elgépiesedett hivatali mindennapokból való elvágyódásnak ad hangot, a *Jeladások* a nagyvárosi ember elmagányosodásának; a *Kilencven kilométer-ben* a céltalan és oktalan rohanást, a gép adta erővel való visszaélést ítéli el. A város metafizikájában a csillogó felszín alá tekint le s veszi tárgyilagos szemmel észre azt, amit költő addig még nem látott meg: az úttest alatt húzódó „gázcsövek beteg hörgését a mélyben”, „a szennyecsatornáknak büzlő ürülék ... zuhogását”, ahogyan odalent „a város vasból gyúrt belei” dolgoznak. A *Gumi* a munka sziszifuszi mivoltának mítoszát teszi át korunk viszonylatába, a *Valóság-ban* pedig a realitás tényei és az eszmék, álmok közötti gyakori szakadékra hívja fel a figyelmet.

Az elgépiesedett és elgépesített modern társadalomban lehetőségként benne rejlő veszélyek, gonosz erők, sivárság azonban jobbára csak jelzéseként szerepelnek az első kötetekben, s félreérthetetlenül hallhatóvá először az ötvenes és hatvanas években megjelenő versgyűjteményekben válnak, melyek *Távolsági vonat* (Fjerntog, 1951), *Titkos élet* (Hemmelig liv, 1954), *A nyár a fűben* (Sommeren i gresset, 1956), *Levél a fénynek* (Brev til lyset, 1960), *Utána a csend* (Stillheten efterpå, 1965) és *Headlines* (1969) címmel követték egymást, immár szabályos-rendszeres időközökkel, jeleként annak is, hogy Jacobsen végérvényesen rátalált igazi énjére. Hangvétele ezekben egyre élesebb és kritikusabb lesz. A gépek, amelyek korábban jobbára az emberi fantázia és teremtkészség szép és ígéretes megvalósulásaiként jelentek meg, egyre gyakrabban és kiemeltebben kapnak negatív előjelet. A brutális fizikai erőt kezdik jelenteni, amellyel vissza lehet élni, amely fenyegetéssé válhat, a természet, az emberi környezet és értékeinek elpusztítójává, miként az a hat földmarkoló gép is, amelyek „zabálják erdőimet, (...) szájszögletükben pitypang fityeg, (...) aszfalttá rágják a harangvirágokat. Zsíros gázaik felhőjével takarják le őket s fényszóróik hideg napjával” (*Táj földmarkoló gépekkel*).

A gépi civilizáció, véleménye szerint, túlságosan nagy mértékben használja és éli fel a természeti értékeket és tartalékokat; a természet egyre gyorsabb iramban pusztul és húzódik vissza a technológia fokozódó támadásai közepette, s ennek következtében mind kevésbé tud hozzájárulni az ember felüdüléséhez, pihenéséhez, kikapcsolódásához, ami aztán circulus vitiosusként újból csak az emberi elidegenedést fokozza tovább. Jacobsen ezzel részben azoknak az antitechnokrata áramlatoknak válik a szócsövévé és tolmácsolójává, amelyek olyannyira jellemzőek a hatvanas-hetvenes évek fiatal nyugati értelmiségének egy jelentős rétegére. Velük együtt, noha formálisan egyetlen csoportosuláshoz sem tartozva, Jacobsen úgy véli, hogy „végükhöz értek az utak”, vagyis hogy a dolgok nem mehetnek tovább ugyanúgy, mert akkor elkerülhetetlen katasztrófa vár rájuk, az egész Földre. Növekvő pesszimizmussal szemléli az élet elkommercializálódását, a szupermarket-kultúra térhódítását, s kiütköztetve azt javasolja, hogy térjünk vissza az ősi és eredeti népi értékekhez és a természethez, a csendbe (*Utána a csend, Mi pedig élünk, A boltok erdejében, Legtöbbnyire*).

Urbanizációellenességével párhuzamosan egyre erősödik társadalomszociológiai kritikája is, mind áttételes módon, mind pedig annyira konkrétan és közvetlenül, mint az *Állókép-ben*, is, amelynek elesett, fáradt öregembere nyomorúságos városi utcáról fordul be hasonlóan rikító naturalizmussal ábrázolt szobájába. Csupán ironiája menti meg Jacobsent attól, hogy a verseiből kirajzolódó kép egyhangúan sötét legyen (*Vasárnap a villavárosban, A boltok erdejében, Keréken gördülve*).

A hetvenes években eddig két kötete jelent meg, 1972-ben *Az ajtóknál tessék vigyázni - az ajtók záródnak* (Pass for dørene - dørene lukkes) és 1975-ben a *Légzési gyakorlat* (Pusteøvelse). Részben a megelőző gyűjtemények hangját viszi ezekben tovább, részben pedig új témák felé fordul: a benső világ és a kis dolgok világa felé. Úrhajósok szemével tekint vissza a világúrból a tágra nyílt gyerekszemhez hasonlító földgolyóra (*Skylab*), hogy egy másik könyvoldalon a földi civilizáció, az emberi élet állásának komoly és derűlátónak éppenséggel nem nevezhető diagnózisát adja, földünk fáradó szívveréseire figyelve (*Diagnózis*). Az ember kozmikus magánya foglalkoztatja, s a minden egyes egyént külön-külön, az egyetemes emberiséget pedig együttesen fenyegető halál és végzet. Jellemzője lesz a filozofikus elmélkedés és elmélyedés, olykor vallásos színezettel. Igazi vigaszt a munkában lel:

Gondolataid, s amit elvégeztél
nem múlnak el, (...)
amit elvégeztél,
mindennek ellenére végbe tudtál
vinni, az az arcpirítóan
kevés,
az él(...)

(Gondolataid, s amit elvégeztél)

Úgy érzi, azt reméli, hogy szavai, könyvtárakban őrzött könyvek lapjain, éppen olyan körforgással jutnak majd tovább az időben (olvasói agyába, onnan ujjukon át új betűkbe, majd a belőlük egybeálló szövegekből újabb emberi agyakba jutva szakadatlanul), akár az eső, a vízcsepp örök körforgása.

A főntebb már említetteken kívül alig-alig mondhatunk továbbiakat életéből, életéről, melyet egyetlen városban, Hamarban élt le, az ottani munkáspárti helyi lap újságírójaként és szerkesztőjeként. Nyugdíjasként és mindentől visszavonulva ott él ma is. A háború utáni évekre esik konvertálása, katolikussá válása, verseiben azonban ennek és élete egyéb külső-belső eseményeinek szinte nem is lelünk nyomára. Kívüle és fölötte áll az irodalmi és politikai csoportosulásoknak, személyét és költészetét azonban osztatlan elismerés övezi mindenfelől.

Sulyok Vince